

Dnr : **KS2022/103-2**

Förutsättningar för Fritidsbank i Bollebygds kommun

Sammanfattning;

- Kostnaden för Fritidsbanken beräknas uppgå till minst 1,37 mkr år 1 och därefter minst 770 tkr årligen.
- Om nödvändiga beslut fattas föreslås att utbildningsnämnden (kultur- och fritid) får i uppdrag att samordna/starta verksamheten i samverkan med socialnämnden, framförallt arbetsmarknadsenheten och daglig verksamhet.

Bakgrund

Kommunstyrelseförvaltningen har av kommunstyrelsen fått uppdrag att utreda en etablering av Fritidsbanken i Bollebygds kommun. Utredningen har letts av kommunchef som tillsammans med kultur- och fritidschef, folkhälsosstrateg, enhetschef arbetsmarknadsenheten, enhetschef daglig verksamhet samt representant från fastighetsenheten genomfört utredningen.

Inledning

Vad är Fritidsbanken?

Fritidsbanken är ett varumärke som ägs av den ideella föreningen Fritidsbanken Sverige och kan på ett sätt liknas vid ett franchisekoncept. Fritidsbanken och dess visuella identitet och lokala huvudmän äger, genom avtal, rätt att använda varumärket för sin verksamhet. Huvudmännen, som

driver fritidsbanker, är medlemmar i Fritidsbanken Sverige och kan därigenom påverka dess styrning och utveckling.

En fritidsbank fungerar som ett bibliotek fast med sport-, fritid- och friluftsutrustning. Här kan man låna utrustning för en aktiv fritid som t.ex. skridskor, fotbollsskor, skidor, racketar, inlines, flytvästar och annat. Utlåningstiden är max 14 dagar och kostnadsfri, ingen deposition används. Den första fritidsbanken öppnades 2013 och idag finns det ett hundratal Fritidsbanker i Sverige.

Konceptet Fritidsbanken bygger på tre huvudregler; alla får låna, allt är gratis och med ett fokus på hållbar miljö. Det finns också etiska riktlinjer att följa. De flesta sakerna på Fritidsbankerna är återanvända och skänkta av privatpersoner, det kan handla om barn som har växt ur sin utrustning och vuxna som valt att köpa nytt.

Fritidsbankens huvudsyfte är att nå dem som idag inte själva har kontakter för att låna saker, målgruppen är inte primärt de som redan är med i en förening och kanske kan byta/låna utrustning inom föreningen. Fritidsbankens ska tillgängliggöra lek, idrott och fritidsaktiviteter för alla oavsett ålder, socioekonomi eller hur fritidsaktiviteter prioriteras inom exempelvis familjen. Fritidsbanken är därmed också en resurs för skolan och dess verksamhet.

Fritidsbankens idé är att den ska vara miljömässigt hållbar med återvinning som grundidé.

I Fritidsbankens stadgar står det att en Fritidsbank aldrig får drivas med vinstsyfte och att Fritidsbanken ska hantera så lite pengar som möjligt. De enda som tjänar pengar är de anställda i form av löner.

Huvudman för Fritidsbanken

Vilken aktör som startar upp Fritidsbanken lokalt kan se olika ut, merparten Fritidsbanker drivs med kommunen som huvudman. Procentuellt har andelen kommundrivna Fritidsbanker ökat över tid då dessa Fritidsbanker varit de

mest lyckade. Ofta sker sedan samverkan med andra aktörer som lokala idrottsföreningar, idrottsförbund, Svenska Kyrkan och andra organisationer.

Enligt Fritidsbanken är arbetsmarknadsåtgärder en positiv bieffekt, men över tid har man sett att för att få en väl fungerande verksamhet krävs en anställd platsansvarig. Det är enskilt den största framgångsfaktorn. Enligt Fritidsbankens erfarenheter är det viktigt med en hållbar finansiering gällande lokal, tjänster samt kringkostnader.

Genom ett avtal med Fritidsbanken Sverige blir den lokala huvudmannen medlem i föreningen och får samtidigt möjlighet att bedriva utlåningsverksamhet under varumärket Fritidsbanken. Rättigheterna innebär skyldigheter som exempelvis att alla får låna utan undantag, att allt är gratis och inga pengar hanteras mellan låntagare och fritidsbank, samt att utrustningen är återanvänd och normalt inte köpts in till utlåningsverksamheten. För att få starta en fritidsbank krävs att det finns en anställd platsansvarig och att lokalen är ändamålsenlig. Fritidsbanken får inte bedrivas i projektform, utan ska ha en hållbar, långsiktig finansiering. Det är fördelaktigt om en styrgrupp tillsätts med representanter från olika förvaltningar/verksamheter inom kommunen samt eventuell externa parter.

Styrdokument och gemensam service

Sedan starten av Fritidsbanken i Sverige har gemensamma styrdokument tagits fram, som exempelvis integritetspolicy, miljöpolicy, grafisk manual, etiska riktlinjer och uppförandekoder. De här dokumenten utgör riktlinjer för hur Fritidsbankens verksamhet ska drivas och se ut och gäller oavsett vem som är lokal huvudman. Gemensamt är också det digitala utlåningssystemet som hanterar alla artiklar i lager, samt utlåning, återlämning och statistik. Det finns även en gruppförsäkring som omfattar alla fritidsbanker och den täcker bland annat olyckor i och i anslutning till Fritidsbankens lokaler och på tillfälligt utflyttad utlåningsverksamhet.

Vad är nyttan med en Fritidsbank?

Detta kan sammanfattas under sex rubriker som ger positiva effekter för medborgare och kommunen;

- Idrott, lek och fysisk aktivitet
- Natur och friluftsliv
- Miljö och hållbarhet
- Hälsa och välbefinnande
- Inkludering och social hållbarhet
- Arbetsmarknad och tillväxt

Krav och förutsättningar för Fritidsbanken

Steg i genomförande

I samband med start av en fritidsbank är det viktigt att reflektera över fritidsbankens mål och syfte. Varför ska det finnas en fritidsbank i Bollebygd och vad vill kommunen uppnå? Minska stillasittande? Verka för en jämlik hälsa? Få fler aktiva i föreningslivet? Främja friluftslivet? För att uppnå de effekter som Fritidsbanken kan bidra till gäller det att få volym i utlåningen av utrustningen. För att göra det krävs lämpliga lokaler, kunnig personal och bra öppettider.

Lokal

Första steget är att hitta en lämplig lokal. Några faktorer att ta hänsyn till är att ytan på lokalen är tillräckligt stor som ska rymma flera tusen artiklar. Det är viktigt att a höjd för att sortimentet successivt ökar. Lokalen ska vara inbjudande, inspirerande och välorganiserad. Utgångspunkten är snarare en sportbutik än en loppis. Lokalen ska även inrymma en verkstadsdel där utrustningen kan underhållas och repareras. Det måste även finnas personalutrymmen. Placeringen av lokalen är en annan viktig faktor. En central plats där exponeringen är stor, förefaller även utlåningen öka.

Personal

Precis som i de flesta andra verksamheter är personalen central för Fritidsbankens verksamhet och utveckling. En anställd platsansvarig, 1.0 åa, är ett krav som kan ta ansvar för mötet med låntagarna, hjälpa dem att hitta rätt utrustning. Platsansvarig ansvarar även för att ta hand om utrustning som skänks, sorterar, reparerar, underhåller och ställer ut i lokalen. Hen inreder

butiken och marknadsför Fritidsbankens verksamhet i kommunen, träffar skolor, föreningar och arbetsplatser samt skapar samverkan på olika plan och inte minst utvecklar verksamheten. Till sin hjälp bör det finnas en arbetslag som kan utföra delar av alla dessa uppgifter. I dessa fall fungerar även den platsansvarige som handledare för praktikanter, volontärer och personer i arbetsträning/daglig verksamhet.

Insamling

När det finns ett avtal mellan den lokala huvudmannen och Fritidsbanken Sverige, är det dags att samla in utrustning. Det handlar om att få privatpersoner, föreningar och andra att skänka utrustning som inte längre används. Det kan vara att arrangera egna insamlingsevent, på större arbetsplatser, idrottsföreningar kan bidra, liksom andra fritidsbanker som skänker vidare av sin utrustning. Rekommenderad miniminivån för att öppna för utlåning är satt vid 1000 artiklar, för att säkra bredd, variation och tillgänglighet i form av storlekar etc. Även om Fritidsbanken inte har några sponsorer så är det tillåtet för företag att samla in utrustning och skänka till Fritidsbanken.

Insamlingsfasen tillsammans med förberedelser i butik/lokal beräknas ta 4-5 månader innan butiken kan öppna.

Överflödig och uttjänt utrustning

Inflödet av utrustning är kontinuerlig. Fritidsbanken tackar aldrig nej till några sport- och friluftsbeklädnadsartiklar, bortsett från kläder för att inte skapa missförstånd hos dem som skänker saker. All utrustning som skänks besiktas av personalen och underhålls repareras innan den är klar för utlåning. Om en artikel är trasig eller oanvändbar på grund av exempelvis ålder, slitage eller dylikt så följer Fritidsbanken tre steg;

1. Reparera
2. Plocka reservdelar och sedan kassera
3. Kassera

Målet är alltid att förlänga livslängden på utrustningen. I sista hand kasseras utrustningen på återvinningscentraler utifrån aktuell sortering. Överflödigt material som kan användas föreslås i Bollebygds kommun erbjudas till kommunens eget återbruk som avgör om man vill ta emot eller inte.

Samverkan, roller och bemanning i Bollebygds kommun

Fritidsbanken Sverige "kräver" numera för att gå in i konceptet att det finns minst en platsansvarig anställd person för verksamheten. Detta är av allra största vikt för att verksamheten ska lyckas. Beroende hur övrig bemanning utformas krävs oftast även handledare om verksamheten byggs upp kring exempelvis daglig verksamhet och/eller vissa arbetsmarknadsåtgärder. Utredarnas bedömning är att det är av stor vikt att det finns en kontinuitet i bemanningen av Fritidsbanken. Det är viktigt eftersom flertalet arbetsuppgifter inom Fritidsbanken kräver en viss inlärnings- och utbildningstid och kontinuitet i personalstyrkan. Såväl arbetsmarknadsenheten som daglig verksamhet bör kunna få flera arbetstillfällen på Fritidsbanken och det är en förutsättning att personal kommer från dessa verksamheter för att överhuvudtaget kunna öppna en Fritidsbank i kommunen.

Utbildningsnämnden

Redan idag har utbildningsnämnden en viktig roll gentemot civilsamhället. En verksamhet som Fritidsbanken, kan ytterligare förstärka denna roll i samverkan med föreningslivet. Biblioteket har lång tradition av utlåning och kan bidra med sin kunskap.

Socialnämnden

Nämnden är en viktig samarbetspart där framför allt arbetsmarknadsenheten och daglig verksamhet är viktiga aktörer för att få arbetstagare till Fritidsbanken men även ungdomsgården är en betydande samarbetspart.

Kommunstyrelsen

En grundpelare i Fritidsbanken är återbruk och hållbarhet. Verksamhetens innehåll kopplas också mycket väl till arbetet med jämlik hälsa. Ett särskilt

fokus finns på ökad fysisk aktivitet bland barn och unga. En fritidsbank skulle kunna förstärka och ge bra förutsättningar i det påbörjade arbetet för en jämlik hälsa där folkhälsostrategen har ett viktigt uppdrag.

Hållbarhetsstrategen på kommunstyrelseförvaltningen skulle kunna bidra till goda råd och vara en viktig del i Fritidsbankens utveckling. Den nya funktionen inom besöksnäring är en viktig informationskanal för besökare i kommunen och kan bidra till information till att turister får vetskap om Fritidsbanken i kommunen.

Organisation och styrning internt av Fritidsbanken

Det är viktigt att det finns en tydlig styrning inom verksamheten. Dels i arbetsledningen men också en tydlighet vem platsansvarig ska rapportera till. Förutom denna tydlighet är det mycket viktigt med samverkan mellan flera förvaltningar/verksamheter inom kommunens organisation för att Fritidsbanken i Bollebygd ska lyckas. Organisatoriskt föreslås att huvudansvaret för Fritidsbanken placeras inom utbildningsnämnden. Platsansvarig för Fritidsbanken blir i detta fall anställd av utbildningsförvaltningen.

Den föreslagna medarbetaren får en roll som platsansvarig och ansvarig handledare för arbetstagarna. Den platsansvarige kommer att ansvara för uppstart och drift av Fritidsbanken, ansvara för att utveckla verksamheten, omvärldsbevaka och skapa så bra förutsättningar som möjligt för Fritidsbanken.

För att få denna hållbara organisation och samverkan mellan berörda parter föreslås att en styrgrupp inrättas. Styrgruppen bemannas förslagsvis med utsedda företrädare från aktuella verksamheter/förvaltningar.

Samverkan mellan orter och distribution

Det finns flera exempel på kommuner som liknar Bollebygds kommun. Det vill säga att det finns flera "centralorter" inom samma kommun. Normalt finns inte resurser eller möjligheter att ha en fritidsbank på varje ort. Minskad tillgänglighet och långt avstånd är naturligtvis inte den bästa förutsättningen

för en utlåningsbutik. För att lösa detta har många fritidsbanken istället ordnat med exempelvis tillfälliga filialer, anpassade event /evenemang samt särskilda utlåningsställ. Syftet med Fritidsbanken är att vara så tillgänglig som möjligt och att utlåningen ökar. Att i en utredning och detta skede komma med en klar lösning är inte rätt, utan bör införlivas med ett uppdrag till en eventuell kommande verksamhet.

Lokalisering och lokalens beskafterheter

Fritidsbanken Sverige framför att de gärna är med vid beslut om lokaler och dess placering.

Den geografiska placeringen är viktig. Lokalen bör vara på en plats där många kommuninvånare är i rörelse, där det lätt att ta sig till platsen med kollektivtrafik och där det finns parkeringsplatser i närheten. Storlek på lokalen är viktig och man bör välja en lokal som är tillräckligt stor. De fritidsbanker som har större lokaler än 300 kvm har ofta goda förutsättningar för utveckling och möjlighet att driva en riktigt bra verksamhet. Alla fritidsbanker behöver också utrymme för verkstad där utrustningen kan servas och repareras. Arbetsbänk, verktygstavla, skridskoslip, vallabord och förvaring för reservdelar är sådant som oftast finns i Fritidsbankens verkstad.

Precis som för kommunens övriga lokaler behöver Fritidsbankens lokal vara tillgänglig så att alla på egen hand kan ta sig in och röra sig i lokalen. Mer att läsa om lokalisering och beskafterhet finns att läsa i fritidsbankens dokument ” Att tänka på vid val av lokal”.

Förslag på möjliga lokaler

Nedan beskrivs de lokaler som utredarna bedömer som ändamålsenliga för en Fritidsbank i Bollebygds kommun.

Fastighetsägare:	Sune Lundqvist
Lokal:	"Eliassons" bottenvåning
Yta (Kvm)	450
Hyreskostnad	Prel uppgift 1000 -1500 kr/kvm
Övriga kostnader: (Ex. el, vatten, sopor)	Tillkommer men ej beräknat
Övrigt:	Stora fuktskador – kräver större renovering som beräknas ta 1 år.
Fördelar:	Garage i anslutning som kan användas som verkstad, centralt läge
Nackdelar:	Ventilation behöver åtgärdas, belysning behöver åtgärdas, HWC saknas

Lokal	"Eliassons" övervåning
Yta (Kvm)	450
Hyreskostnad	Prel uppgift 1000 -1500 kr/kvm
Övriga kostnader:	Tillkommer men ej beräknat
Övrigt:	Inga synliga fuktskador men renovering behövs- 1 år?
Fördelar:	Bättre skick, troligen mindre renovering än bv

Nackdelar:	Ingång på baksidan, ej lika bra skyltläge som bv., trappor till ingången . hiss behöver installeras, ingen "verkstad" i anslutning Ventilation behöver åtgärdas, belysning behöver åtgärdas, HWC saknas

Någon annan ny lokal som bedöms vara lämplig har inte hittats.

Hembygdsvägen, en redan befintlig lokal som kommunen äger, skulle kunna uppfylla de kriterier som ställs och är enligt utredarnas uppfattning en väl så lämplig lokal som Eliassons.

Ekonomi

Om en verksamhet är lyckad desto mer pengar kan den kosta i form av löner, lokalhyra och en följd av ökade öppettider samt behov av större lokalytor.

Ibland kan även de ekonomiska ramarna förändras i en verksamhet eller i en politisk styr organisation, vilket kan påverka verksamhetens förutsättningar.

Därför är det viktigt med långsiktig och så bred politisk förankring som möjligt. Fritidsbanken ska inte drivas som projekt, utan vara en permanent verksamhet med budget som ligger i nivå med vad som krävs för att locka många låntagare

Nedan beskrivs förslag på budget för Fritidsbanken i Bollebygds kommun, exkl lokal och löpande driftskostnader (värme, el, avfall/sopor).

Kostnadspost	Kostnad	Anteckning
Platsansvarig	600 tkr	Heltid 100%
Projektledare under uppstart 1 år	600 tkr	År 1 därefter o kr. Heltid 100%
Resor/Utbildning/Transporter	10 000	
Förbrukningsmaterial	5 000	
Verkstadsmaterial, maskiner (år 1)	60 000	År 1 därefter. 10.000/år
Butiksinredning (möbler, inredning, hyllor etc)	40 000	År 1 därefter 5.000:-/år
Serviceavgift Fritidsbanken Sverige	(2 500 alt) 10 000	Årsavgift
Engångsavgift Fritidsbanken Sverige	0	En tidigare avgift som slopats 2022
Uppstarts paket som kommunen väljer själv ur	4000-8000	Ersätter tidigare engångsavgift
Profilkläder personal	10 000	
Datorer	8 500	Två datorer
Skrivare	2 500	En skrivare
Uppkoppling /LAN	2 500	

Marknadsföring	20 000	
SUMMA:	Minst 1,37 mnkr år 1, minst 770 tkr därefter	

Ingen tillkommande hyreskostnad för Hembygsvägen. Tillkommande hyreskostnad för Eliassons, som är mycket preliminär, 675 tkr/år.

Övrigt

Det finns andra företag, föreningar, organisationer som har liknande koncept vilket bör tas i beaktande inför ett eventuellt beslut att gå in i samarbete med Fritidsbanken.